

מדד השלום – אפריל 2016

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

סקר המדד החודש עסק בהערכת תפקוד הממשלה ובעלי תפקידים במלאת שנה לכינונה, וכן בהבטים מסוימים של יחסי ישראל והפלסטינים. כבחודשים האחרונים גם בדקנו את העדפות הציבור בישראל לגבי הנשיא הבא של ארה"ב מנקודת הראות של ישראל.

הישגי הממשלה: במלאת שנה לכהונתה של הממשלה הנוכחית, מסתבר שהערכות הציבור את הישגיה בשלושה תחומים מרכזיים – ביטחון, כלכלה, ויחסי חוץ בינוניות ומטה. ההערכה החיובית הגבוהה מבין השלוש היא ביחס לתחום הביטחוני: כמחצית (49%) מהציבור היהודי סבורים שהישגי הממשלה טובים, שעה ששיעור זהה בדעה שהישגיה בתחום זה אינם טובים. ההערכות בשני התחומים האחרים נמוכות יותר במידה ניכרת: רק 36% חושבים שהממשל מנהלת היטב את ענייני הכלכלה של ישראל. באשר להישגיה בניהול יחסי החוץ, רק 31% מעריכים את הישגיה טובים. הציון הכללי שנותן הציבור היהודי לממשלה בת השנה על תפקודה עומד על 5.1 בסולם שבין 0 (גרוע) ל-10 (מעולה). בציבור הערבי הציון הכולל של הממשלה הוא נמוך יותר 4.6 על אותו סולם.

פילוח של הערכות הציבור היהודי לפי הצבעה מראה כי הערכה חיובית במיוחד של תפקוד הממשלה בתחום הביטחוני מצויה בקרב מצביעי ש"ס ויהדות התורה (68% - טובים) והליכוד (63%). השיעור הנמוך ביותר של מי שמעריכים את ביצועיה בתחום זה טובים מצוי, כצפוי, בקרב מצביעי המחנה הציוני ומרצ (בהתאמה, 37% ו-32%). הביקורת שמותחים על ראש הממשלה מימן אביגדור ליברמן ונפתלי בנט משתקפת בשיעור הנמוך יחסית של מי שמעריכים בחיוב את ביצועי הממשלה בתחום זה בקרב מצביעי מפלגות אלה: בקרב מצביעי הבית היהודי 55% מעריכים את ביצועי הממשלה בתחום הביטחוני ובקרב מצביעי ישראל ביתנו רק 46% סבורים כך. בתחום הכלכלי ההערכה החיובית שכיחה במיוחד בקרב מצביעי ש"ס (64%) הבית היהודי (62%) ויהדות התורה (54.5%), מה שיכול לרמז אולי על הציבורים שהמדיניות הכלכלית של הממשלה הנוכחית מטיבה עמם. עוד ממצא מעניין בהקשר זה הוא כי רק כרבע ממצביעי כולנו, מפלגתו של שר האוצר, מעריכים כטובים את ביצועי הממשלה בתחום הכלכלי. ובאשר ליחסי החוץ השיעור הגבוה ביותר של המעריכים ביצועים אלה טובים מצוי בקרב מצביעי הבית היהודי (68%). במרחק גדול כלפי מטה מצויים מצביעי הליכוד ויהדות התורה, מהם 45% מעריכים את הביצועים בתחום זה באופן חיובי.

הערכת תפקודם של בעלי תפקידים בכירים: הצגנו בפני המרואיינים רשימה של ששה בעלי תפקידים בכירים: ראש הממשלה נתניהו, שר הביטחון יעלון, שר האוצר כחלון, ראש האופוזיציה

הרצוג, הרמטכ"ל אייזנקוט ומפכ"ל המשטרה אלשיך, ובקשנו להעריך את ביצועיהם. בראש הסולם ניצבים שלושת בעלי התפקידים הביטחוניים שברשימה: הרמטכ"ל (71% בציבור היהודי העריכו את תפקודו טוב), שר הביטחון (57.5%), והמפכ"ל (56%). מעניין כי בקרב מצביעי המחנה הציוני שיעור המעריכים את יעלון כבעל הישגים טובים גבוה משיעורם בקרב מצביעו מפלגתו הוא – הליכוד (בהתאמה –65% ו-58%). באשר לשאר בעלי התפקידים ברשימה, הרי שלאף אחד מהם לא היה רוב שהעריך את תפקודו טוב. בסדר יורד ממוקמים שר האוצר כחלון (48% בציבור היהודי מעריכים את ביצועיו טובים), ראש הממשלה נתניהו (40%) וראש האופוזיציה הרצוג (15%). כלומר ההערכות של שני הראשים – זה של הממשלה וזה של האופוזיציה – הן הנמוכות ביותר, אם כי קשה להתעלם מהציון הנמוך במיוחד שניתן לתפקודו של האחרון. יש לציין כי אפילו בקרב מצביעי מפלגתו של הרצוג, המחנה הציוני, רק 29% העניקו לו ציון חיובי בשאלה זו. שיעור המרואיינים הערבים שלא הייתה להם דעה ברורה בנושא היה גבוה מכדי שאפשר יהיה להציג כאן נתונים אודות התפלגות הדעות בציבור זה.

הכרזתו של נתניהו על עתיד הגולן: על רקע הכרזתו של נתניהו לפני כשבועיים בישיבת הממשלה שהתקיימה לראשונה ברמת הגולן כי "הגולן יישאר לנצח נצחים חלק ממדינת ישראל", ביקשנו לדעת את עמדת הציבור האם היה נכון להכריז זאת בגלל הדיונים המתנהלים בזירה הבינלאומית על עתידה של סוריה, או שלא היה נכון לצאת בהכרזה זו כיוון שהיא עוררה ללא צורך דיון בינלאומי בשאלת עתידו של הגולן. התשובות מלמדות שכמחצית בציבור היהודי (51%) בטוחים או חושבים שנתניהו היה צריך לצאת בהכרזה, 42% גורסים שהיפך מכך, והשאר אינם יודעים. כלומר רוב, אם כי קטן, בדעה שנתניהו נהג נכון בעניין זה. בעניין זה ההבדל לפי הצבעה מפלגתית היה עצום – בעוד שבקרב מצביעי הליכוד, ש"ס, ישראל ביתנו ובעיקר הבית היהודי היה רוב של כשני שלישים ומעלה שתמכו בהכרזתו של נתניהו, בקרב מצביעי כולנו, יש עתיד, המחנה הציוני ומרצ הרוב סברו שהכרזה זו לא הייתה במקומה. בקרב הערבים היה רוב ברור (60%) שסבר כי הכרזתו של נתניהו לא הייתה במקום.

מצב הביטחון האישי: לשאלה "עד כמה אתה חושש מכך שאתה או מישהו מהאנשים החשובים לך ייפגע בגלל הפיגועים הנוכחי?" השיבו 64% בציבור היהודי שהם חוששים מאד או די חוששים. כאשר שאלה זו הוצגה בחודש הקודם, השיעור התואם היה 69% כלומר חלה החודש ירידה קלה בחשש מפיגועים. ביטוי נוסף לכך נמצא בתשובות לשאלה "האם אתה מסכים או לא מסכים עם ההערכה כי גל הפיגועים הנוכחי נמצא בירידה?" הרוב בציבור היהודי (50%) ענו עליה בחיוב שעה ש-46% ענו בשלילה. פילוח לפי מפלגות או מחנות פוליטיים לא הניב כאן תמונה חד משמעית. בציבור הערבי שיעור החוששים מהפיגעות גבוה בהרבה - כשלושה רבעים וזאת למרות ששיעור הסבורים כי גל הפיגועים דועך זהה כמעט לשיעורם בקרב היהודים.

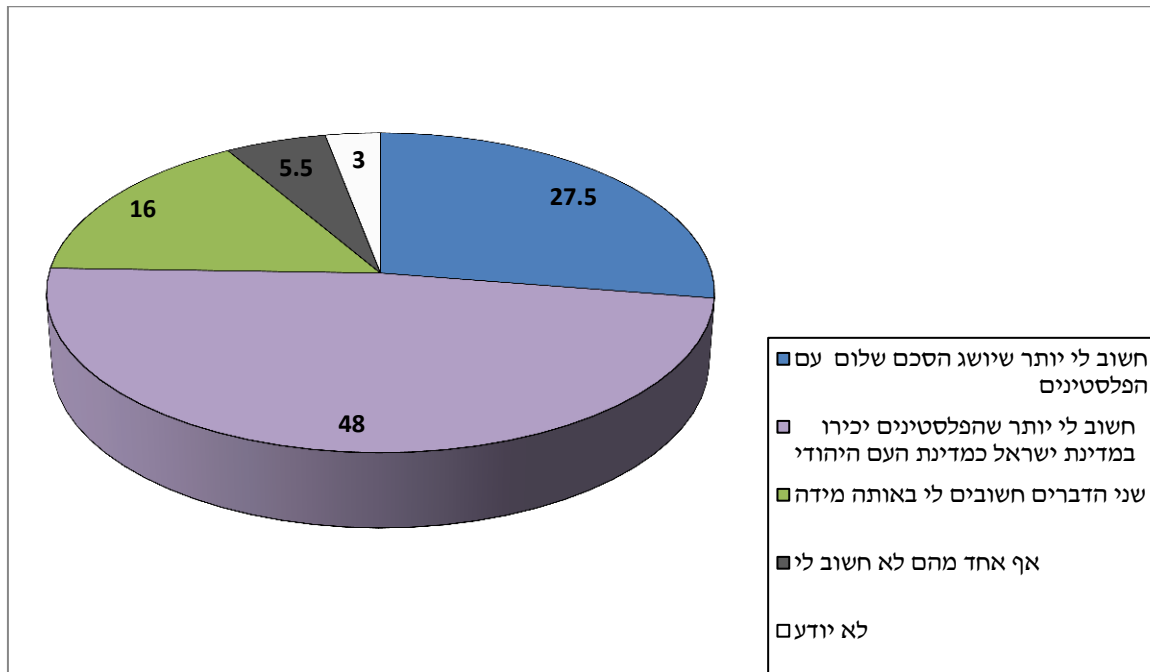
המשא ומתן עם הפלסטינים ויעדיו: הציבור היהודי חלוק בדעותיו האם מתאים או לא מתאים עכשיו לחדש את המשא ומתן המדיני עם הפלסטינים, אם כי שיעור הסבורים שהזמן הנוכחי אינו מתאים (49%) גבוה מעט משיעור החושבים ההיפך מכך (44%). אולם באשר ליעדים של המשא ומתן, מסתבר שהתפלגות הדעות הרבה יותר ברורה. כך, לשאלה "איזה משני הדברים הבאים חשוב לך יותר: שיושג הסכם שלום עם הפלסטינים או שהפלסטינים יכירו במדינת ישראל כמדינת העם היהודי?", נמצא כי ל-48% מן היהודים חשובה יותר ההכרה הפלסטינית במדינת ישראל כמדינת העם היהודי מאשר השגת שלום (רק 27.5% העדיפו יעד זה). 16% ענו ששני היעדים חשובים באותה מידה וכ-6% ענו ביוזמתם שאף אחד מהשניים לא חשוב להם. ממצאים אלה מלמדים כנראה שמבחינת רוב הציבור היהודי הכרה פלסטינית במדינת ישראל כמדינת העם היהודי היא תנאי הכרחי (אם כי לא בהכרח תנאי מספיק), להשגת הסכם שלום. התפלגות דעות חדה עוד יותר מצאנו ביחס לשאלה מה חשוב יותר: שבמדינת ישראל יהיה רוב יהודי או שישראל תהיה הריבון היחיד בכל שטח ארץ ישראל ההיסטורית: 52% ענו שחשוב להם יותר שבמדינה יהיה רוב יהודי, שעה שעבור 22% בלבד חשובה יותר הריבונות בשטח ארץ ישראל כולה (ל-19% שני היעדים חשובים באותה מידה).

יש כיבוש? בהקשר זה מעניין להציג את ההתפלגות החד-משמעית של עמדות הציבור ביחס לשאלה האם נכון או לא נכון להגדיר את השליטה הישראלית בגדה המערבית/יהודה ושומרון כ"כיבוש": רוב גדול בציבור היהודי (71.5%) סבורים שלא מדובר ב"כיבוש"! בדיוק כשיעור הזה בציבור הערבי חושבים ההיפך.

המועמדים המובילים בבחירות לנשיאות בארה"ב – מי טוב יותר לישראל? שאלנו: "לדעתך, אם טראמפ ייבחר כנשיא האמריקאי הבא, האם הוא יהיה מחויב לשמור על ביטחונה של ישראל?" 62% מן הציבור היהודי השיבו על השאלה בחיוב. לשאלה דומה לגבי הילארי קלינטון: "באיזו מידה אתה סומך עליה שאם תיבחר לנשיאת ארה"ב היא תבלום כל מאמץ לתקוף או לבודד את ישראל?" 48% השיבו בחיוב שעה ש-45% השיבו בשלילה. לכאורה, ניתן היה להסיק מהשוואה בין התשובות לשתי השאלות שהציבור יעדיף, מבחינת האינטרסים של ישראל, את דונלד טראמפ על פני קלינטון. אולם הממצאים מלמדים שהתמונה אינה ממש ברורה – 40% חושבים שיהיה טוב יותר לישראל אם קלינטון תיבחר, שעה ש-31% מעדיפים את דונלד טראמפ. בהיעדר נתונים נוספים, קשה להסביר את הסתירה הקיימת לכאורה בין דפוסי התשובות לשלוש השאלות. הפער הקטן יחסית בין שני המועמדים בשאלת הנשיאות והשיעור הגבוה של הלא יודעים עשויים להעיד כי הציבור היהודי "אינו מתלהב" מאף אחד משני המועמדים מנקודת הראות של האינטרסים הישראליים. כמו כן, ייתכן שהציבור הישראלי מושפע גם מהלך הרוחות בארה"ב גם שם תמונת העדפות הציבור היא כרגע מעורפלת.

מדד המשא ומתן 45.4 (מדגם יהודי: 42.7)

תרשים החודש: איזה משני הדברים הבאים חשוב לך יותר: שיושג הסכם שלום עם הפלסטינים או שהפלסטינים יכירו במדינת ישראל כמדינת העם היהודי? (% יהודים)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופיתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 2-3 במאי 2016, בקרב 600 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גבי יסמין אלקלעי.

<http://www.peaceindex.org>